

МОДЕРНІЗАЦІЯ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Університет державної фіскальної служби України

***Анотація.** Розкрито особливості розбудови фінансової системи України та обґрунтовано необхідність модернізації її складових задля досягнення сталого розвитку держави в умовах турбулентності функціонування світової економіки.*

Ключові слова: фінансова система; фінансові інструменти; сталий розвиток.

MODERNIZATION OF THE COMPONENTS OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE IN ORDER TO ENSURE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

***Abstract:** The peculiarities of the development of the financial system of Ukraine are revealed and the necessity of modernization of its components in order to achieve sustainable development of the state in the conditions of turbulence of functioning of the world economy is substantiated.*

Keywords: financial system; financial instruments; sustainability.

Трансформація економіки України вимагає запровадження постійних інновацій у всіх сферах суспільного життя та нових підходів до використання фінансових важелів та інструментів фінансової системи задля прискорення соціально-економічного розвитку країни та зростання добробуту громадян. Забезпечення всіх суб'єктів фінансових відносин необхідним обсягом фінансових ресурсів для виконання в повній мірі покладених на них функцій та завдань. Для досягнення сталого соціально-економічного розвитку необхідна трансформація фінансових механізмів та інструментів, використання нестандартних та інноваційних підходів до вирішення проблем.

Науково-методологічні підходи до становлення та розвитку методів, інструментів та важелів фінансового механізму, визначення їхнього впливу на ефективність функціонування фінансової системи України розробили такі відомі українські вчені: В.М. Геєць, Т.І. Єфименко, І.Г. Лук'яненко, Л.Л. Тарангул, В.М. Федосов та інші.

Однак на сьогоднішній день залишаються не вирішеними питання щодо побудови дієвої та ефективної моделі фінансової системи з урахуванням нових викликів і загроз задля забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави.

Метою статті є обґрунтування необхідності модернізації складових фінансової системи України задля досягнення сталого розвитку держави в умовах турбулентності функціонування світової економіки.

В економічному розвитку держави важливу роль відіграє саме фінансова система. Вона перебуває у взаємодії з фінансовими ресурсами міжнародних корпорацій, мультинаціональних банків, світового фінансового ринку, транскордонними фінансовими трансакціями, які спричиняють бурхливий розвиток фінансової глобалізації. Сучасна наукова думка виділяє як позитивний, так і негативний вплив стрімкого розвитку глобалізації.

Позитивними тенденціями розвитку є:

- економічне зростання національних економік;
- економічна диверсифікація світових фінансових потоків;
- зростання інвестиційних ресурсів країн з розвинутою економікою у країни, з економікою яка розвивається.

Проте існують й негативні тенденції розвитку національних фінансових систем, а саме:

- відбувається зростання темпів розповсюдження імпульсів нестабільності фінансової системи з однієї країни або групи країн до інших;
- посилюється ризик закриття позицій в період зміни макроекономічних показників та зростають обсяги вилучення іноземного капіталу;
- спостерігається активізація ризикованого використання залучених коштів, прийняття фінансово-кредитними установами на себе значного ризику, виникнення у ряді випадків загрози банкрутства [1].

Фінансова система країни, як й економічна, відноситься до інтеграційних систем, які характеризуються кількісними та якісними змінами в процесі взаємодії між її елементами та ланками. Фінансові відносини можна поділити на такі сфери: загальнодержавні фінанси і фінанси господарюючих суб'єктів різних форм власності. У кожній із сфер може бути декілька окремих ланок, яка має своє призначення, завдання, галузь функціонування, що знаходиться в межах даної сфери.

Встановлення оптимального співвідношення суб'єктами державної та недержавної форми власності у наданні суспільних послуг базується на конституційних засадах. У світовій практиці відокремлюють відомі три підходи розподілення форм власності, відповідно до функції які бере на себе держава [2, с. 23].

Так, при американській моделі держава бере на себе мінімум функцій, для виконання яких вона мобілізує у бюджет до 25% ВВП. У зв'язку з цим найбільшу частку власності складає недержавна форма, що передбачає провідну роль фінансів суб'єктів господарювання у фінансовій системі суспільства. В умовах німецької моделі економічної системи держава мобілізує до бюджету близько 45% ВВП для виконання суспільних функцій відповідно до основних положень її конституції. В цих умовах загальнодержавні фінанси і фінанси суб'єктів господарювання відіграють приблизно однакову роль у суспільстві. Третя, скандинавська модель економічної системи передбачає виконання державою значної частки суспільних функцій, для чого мобілізує 2/3 ВВП до свого бюджету. У цьому випадку провідну роль у наданні суспільних послуг відіграють загальнодержавні фінанси. В Україні для виконання своїх функцій держава мобілізує близько 1/2 ВВП, тому, зараз відбувається пошук компромісу між обсягом загальнодержавних фінансів та фінансів суб'єктів господарювання, що будуть спрямовані на фінансування соціальних послуг.

Особливістю фінансів суб'єктів господарювання є те, що вони формують і використовують децентралізовані фонди грошових коштів. Фонди забезпечують активний вплив фінансових важелів на зростання ефективності та продуктивності виробництва. Саме тому, можна вважати, фінанси суб'єктів господарювання вихідною ланкою фінансової системи, оскільки в ній створюється більша частка ВВП. Міцність фінансової системи визначається рівнем розвитку фінансових відносин у господарюючих суб'єктах.

Однак, велику роль у кожній державі відіграють загальнодержавні фінанси, які використовують для забезпечення стабільного функціонування держави та зростання її соціально-економічного розвитку. Вони поєднують фінансові відносини, які зазначені у бюджеті держави та у фондах соціального призначення. Таким чином, будучи центральною ланкою фінансової системи країни, загальнодержавні фінанси є результативним економічним інструментом реалізації фінансової політики суспільства. Через зростання економічних інтересів та суспільних потреб усіх членів суспільства роль загальнодержавних фінансів з кожним роком посилюється.

Тому, усі сфери фінансових відносин тісно взаємопов'язані між собою, що відображається у системних зв'язках ланок. Бюджет держави є центральною ланкою фінансової системи, в якому функціонують фінансові відносини усіх ланок. Це ми можемо побачити при формуванні і використанні централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів.

Частиною фінансової політики є фінансовий механізм. Для регулювання соціально-економічних процесів фінансовий механізм активно використовується всіма суб'єктами фінансових відносин, бо є складовою господарського механізму. Фінансовий механізм – сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Вихідною складовою фінансового механізму є фінансове планування й прогнозування. За його допомогою залучаються інші структурні елементи фінансового механізму, такі як фінансові показники, норми і нормативи, ліміти, резерви, фінансові стимули [3, с. 118].

Фінансовий механізм становить систему встановлених державою форм і методів організації фінансових відносин. Згідно з пріоритетами фінансової політики фінансовий механізм здійснює широкомасштабний розподіл і перерозподіл створеного ВВП. На кожному етапі розподілу і перерозподілу ВВП суб'єкти фінансових відносин регулюють соціально-економічні процеси за особливостями їхньої взаємодії та об'єктивними й суб'єктивними чинниками.

До структури фінансового механізму входять різноманітні форми, форми фінансового забезпечення, методи та інструменти фінансового регулювання, фінансові стимули та санкції [4, с. 66]. Завдяки інструментам та важелям фінансового механізму держава впливає на економічні інтереси відтворювальних процесів. Інструменти та важелі є наймобільнішою складовою частиною фінансового механізму. Держава та господарюючи суб'єкти можуть змінювати параметри грошових фондів в залежності від поставлених завдань та очікуваного результату. Тому задля досягнення сталого соціально-економічного розвитку необхідно розробити довгострокову й середньострокову бюджетну стратегію з прозорим рахунком показників та індикаторів з урахуванням усіх можливих варіантів розвитку світової економіки, щоб мінімізувати бюджетні втрати та можливий дефіцит ресурсів.

Отже, важливим завданням фінансового механізму є забезпечення виконання завдань та функцій усіх ланок фінансової системи задля формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Функціонування фінансового механізму здійснюється у взаємодії з іншими економічними, соціальними та політичними інститутами та відповідними організаційними структурами.

Щоб досягти позитивного впливу фінансової системи на соціально-економічний розвиток потрібно:

- удосконалення інструментів впливу фіскальної та монетарної політики на економіку країни;
- створення умов для розвитку вітчизняного виробництва та інноваційної продукції;
- застосування фінансових інструментів державної підтримки для запровадження інновацій у технологіях виробництва товарів та послуг;
- досягнення високих темпів зростання ВВП за рахунок збільшення податкових надходжень.

Крім того, для фінансової системи України потрібно вдосконалити функціональний підхід щодо перерозподілу ресурсів між загальнодержавними фінансами та фінансами господарюючих суб'єктів, щоб вони отримували достатню кількість коштів на фінансування суспільних послуг. Для цього в Україні необхідно створити дієвий та ефективний ринковий фундамент задля забезпечення сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуменюк Д. О. Сучасні тенденції розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації. *Економічні науки*. 2012. Вип. 9 (1). С. 296-305.
2. Коляда Т.А., Музиченко Г.В. Соціально-економічні передумови побудови ефективною моделі держави для сучасної України. *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет*. 2007. № 1 (38). С. 20-26.
3. Стрижак О. Теоретичні основи дослідження інституціонального середовища людського розвитку. *Вісник КрНУ імені М. Остроградського*. 2016. № 4 (99). С. 115-123.
4. Дем'янишин В., Лободіна З. Розвиток фінансового механізму в умовах реформування фінансової системи України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2020. Вип. 43. С. 59-80.

Коляда Тетяна Анатолівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, доцент кафедри фінансів ім. Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, e-mail: t.a.koliada@gmail.com

Угрюмова Катерина Олександрівна, здобувач вищої освіти першого (магістерського) рівня, навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, e-mail: ugrumovakatya@gmail.com

Koliada Tetyana A., candidate of economic sciences, senior researcher, associate professor, associate professor of finance. L.L. Taranhul, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, e-mail: t.a.koliada@gmail.com

Ugryumova Kateryna O., graduate of the first (master's) level, educational and scientific institute of finance, banking, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, e-mail: ugrumovakatya@gmail.com